

OKULLARDA KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN PAYDAŞ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

An Investigation of The Common Views Related to Inclusive Education in Primary Schools

Murat ÇALIŞOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı

muratcalisoglu@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-1765-9074>

Seda Nur TANIŞIR

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Eğitimi Bilim Dalı, Yüksek Lisians (Öğrenci)

sedatanisir@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-0486-2233>

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi-Journal of Ağrı İbrahim Çeçen University Social Sciences Institute AİCUSBED 4/2, Ekim-October 2018 / Ağrı
ISSN: 2149-3006 e-ISSN: 2149-4053

Makale Türü- <i>Article Types</i> :	Araştırma Makalesi
Geliş Tarihi- <i>Received Date</i> :	30.09.2018
Kabul Tarihi- <i>Accepted Date</i> :	09.10.2018
Sayfa- <i>Pages</i> : 21-45	doi:10.31463/aicusbed.465860

<http://dergipark.gov.tr/aicusbed>

This article was checked by

iThenticate

OKULLARDA KAYNAŞTIRMA EĞİTİMİNE İLİŞKİN PAYDAŞ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ*

An Investigation of The Common Views Related to Inclusive Education in Primary
Schools

Murat ÇALIŞOĞLU- Seda Nur TANIŞIR

Özet

Özel gereksinimli bireylerin topluma kazandırılmasında zihinsel, bedensel ve sosyal becerilerinin geliştirilmesi son derece önemlidir. Bu sebeple özel gereksinimli bireylerin diğer çocukların öğrenim gördüğü okullardan yararlanabilmesi yani kaynaştırılmaları gündeme gelmektedir. Her insana eşit hak ve fırsatın verilmesi ilkesinden hareketle eğitimde de eşit hak ve fırsatın özel gereksinimli bireylere de verilmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada amaç ülkemizdeki kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin yönetici, sınıf öğretmeni ve kaynaştırma öğrencisi ebeveynlerinin görüşlerinin incelenmesidir. Çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Çalışma grubu 2017 - 2018 eğitim öğretim yılında Ağrı ilinde görev yapan 5 sınıf öğretmeni, 5 yönetici, 5 kaynaştırma öğrencisi velisi ve 5 kaynaştırma öğrencisi ile aynı sınıfta öğrenim gören normal öğrenci velisinden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri çalışmanın amacı doğrultusunda alanında uzman kişilerin görüşleri alınarak ve alanyazından yararlanarak oluşturulan görüşme formları ile elde edilmiştir. Çalışmanın bulguları betimleyici istatistiklerle sunulmuştur.

Araştırma sonucunda kaynaştırma öğrenci velileri verilen eğitimden son derece memnun olduklarını belirtmiş, diğer öğrencilerin çocuklarını dışlamalarını, öğretmenler ile yeterli seviyede iletişim kuramamayı karşılaştıkları sorunlar olarak ifade etmişlerdir. Yöneticiler ise kaynaştırma öğrencilerini mevzuata, sınıf mevcuduna ve öğretmenlerin istekli ve yeterli deneyim ve tecrübeye sahip olma durumlarını dikkate alarak sınıflara birden fazla gelmemesine dikkat ederek dağıttıklarını belirtmişlerdir. Sınıf öğretmenleri ise kaynaştırma eğitimi ile ilgili

*Bu çalışma, II. INES Uluslararası Akademik Araştırmalar Kongresi'nde (18-21 Ekim 2017) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

olarak yeterli seviyede eğitim alamadıklarını belirterek zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelime: ilkokul, kaynaştırma eğitimi, veli, sınıf öğretmeni, okul yöneticileri.

Abstract

Developing cognitive, physical and social skills in reintroducing individuals with special needs to society is really important. Thus, education of the individuals with special needs, that is inclusive education, has become a major subject that those individuals are trained with the other children in the same schools. Equal rights and opportunities should be given to individuals with special needs in education based on the principle of giving equal rights and opportunities to each person.

The purpose of this study is to examine the opinions of the parents of inclusive students, classroom teachers and principals about the inclusive education practices in our country. Descriptive survey method was used in the study. The study group consisted of 5 classroom teachers who worked in Ağrı province in 2017-2018 academic years, 5 principles, 5 parents of inclusive students and 5 parents of students who got trained with the inclusive students in the same classroom. The data of the study was collected with interview protocols which were prepared according to the views of the experts from the field and utilizing the literature. The finding of the study was presented with descriptive statistics.

As a result of the study, the parents of inclusive students stated that they were very satisfied with the education provided and that the other students excluded their children and didn't have adequate communication with the teachers as the problems they had encountered. And the principles stated that they distributed the inclusive students by taking into consideration the regulations, the class size and the teachers' willingness and to their experience. The classroom teachers stated that they did not have adequate experience related to inclusive education and they had problems about it.

Keywords: Primary school, inclusive education, parent, classroom teacher, school principles.

1.Giriş

Özel gereksinimli bireylerin, toplumla daha kolay kaynaşmaları, eğitim imkânlarından yararlanmalarına bağlıdır. Özel gereksinimli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanması için farklı eğitim ortamları bulunmaktadır. Bu ortamların başlıcaları özel eğitim okulları, normal okullardaki özel sınıflar ve normal sınıflardır (Batu, Kırcaali-İftar ve Uzuner, 2004). Özel gereksinimli öğrencinin normal sınıfta eğitilmesi temeline dayanan kaynaştırma uygulamaları, son yıllarda yaygın olarak uygulanan ve kabul gören uygulamadır (Kargın, 2004; Kırcaali-İftar, 1992). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde kaynaştırma, "Özel eğitim gerektiren bireylerin,

yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim ve öğretimlerini resmi ve özel okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır” şeklinde tanımlanmıştır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2006).

Kaynaştırma eğitiminin dünyadaki gelişimine baktığımızda ilk olarak işitme engelliler için 1755 yılında Fransa’da açılan okulla faaliyetler başlamıştır (Demir, 2015). 1900’lü yılların başında ABD ve Avrupa’da özel gereksinimli öğrencilerin eğitiminin, kaynaştırma eğitimi olarak özel eğitim kurumlarında yapıldığı görülmektedir. İkinci Dünya Savaşı’na kadar nadiren dile getirilen özel gereksinimli öğrencilerin, normal öğrencilerle eğitilmesi konusu 1960’lardan itibaren güçlü bir şekilde dile getirilmeye başlanmıştır. Ülkemizde ise “İlk olarak Grati Efendi İstanbul Fatih’de 1889 yılında Ticaret Mektebi altında işitme ve görme engelliler için okullar açmıştır.” (Demir, 2015). Özel gereksinimli bireylerin eğitimine ilişkin ilk çabaların 1950’li yılların başında Ankara’da Gazi Eğitim Enstitüsüne bağlı bağımsız bir Özel Eğitim Bölümü açılmasına karar verilerek başlatıldığı görülmektedir (Sucuoğlu, vd., 2009: 41). 1983 yılında yürürlüğe giren 2916 sayılı Özel Eğitime Muhtaç Çocukların Kanunu ile kaynaştırma uygulaması yasal olarak benimsenmiştir (Yorulmaz, 2015).

Özel gereksinimli bireylerin akranlarıyla ve çevresindeki diğer insanlarla ilişki içinde olmaları, iletişim kurmaları ve birlikte çalışma becerileri kazanmaları; toplumun doğal akışı içinde doğal davranışlar geliştirmeleri, akranlarını izleyerek, gözlemleyerek ve model alarak daha fazla ilerlemeleri; öğrenme özelliklerine uygun eğitimi alarak öğrenmelerinin kolaylaşmaları; eksik yönlerini tamamlamaları; doğal hayata doğrudan uyum sağlayabilmeleri; kendine güven, kabul görme, başarıya ve kabullenilme gibi duygularının gelişmeleri; sorumluluk almaları, kaynaştırma eğitiminin en büyük yararlarından (Pamuk, 2016; Gök, 2013; Kara, 2016; Tuzcuoğlu, 2007).

Kaynaştırma eğitiminin yararı sadece özel gereksinimi olan bireyle sınırlı kalmamakta; normal çocuklara, öğretmene ve aileye de birçok yararı vardır. Özel gereksinimli çocuklarla aynı ortamda öğretim gören normal çocukların özel gereksinimli çocuklara karşı kabul, hoşgörü, yardımlaşma, demokrasi ve ahlaki anlayışları gelişir. Bireysel farklılıkları doğal karşılarlar ve saygı gösterirler. Kendi yetersizliklerini görme, bunları kabul etme ve giderme davranışları gelişir. Liderlik, model olma ve sorumluluk duygusu gelişir. Kaynaştırma uygulamalarının özel gereksinimli çocukların ailelerine sağladığı yararlar: çocuk üzerindeki beklentilerinin çocuklarının kapasiteleriyle uygunluk göstermeye başlaması, çocukların ilgi ve ihtiyaçları konusunda daha sağlıklı bilgi edinmeleri, aile içi çatışmaların azalması ve aile sağlığının artması, çocuklarına nasıl yardım edecekleri konusunda yeni yollar öğrenmeleridir (Pamuk, 2016; Kara, 2016).

Kaynaştırmanın başarıya ulaşmasındaki en önemli etmenlerden biri, normal sınıf öğretmenlerinin, sınıflarına, engelli öğrencileri kabul etmeye istekli ve kaynaştırmayı başarıya ulaştırmaya kararlı olmalarıdır. Kaynaştırma uygulamaları öğretmenlerin öğretim becerilerini geliştirir, kendilerini geliştirmelerini sağlar.

Mesleki deneyim kazanmalarını sağlar. Engelli öğrencide akademik ve sosyal anlamda ilerlemeler fark edilince motive olmalarını sağlar. Kaynaştırma uygulamaları, kaynaştırma sınıf öğretmenlerinin diğer personelle iletişim ve işbirliğini arttırır. Bireyler arası farklılıkları kabullenmelerini sağlar. Özel gereksinimli çocuklara uygulanan öğretim tekniklerinden normal çocuklar için de faydalanabilirler (Gök, 2013).

Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında karşımıza bazı sorunlar çıkmaktadır. Bu sorunlardan birkaçı, sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrenci ve kaynaştırma eğitimi konusunda bilgilendirilmemeleri ve yeterli destek alamamaları; öğretmenlerin prova etme, model olma ve ödüllendirme gibi sosyal beceri öğretimi tekniklerine ilişkin bilgilerinin az olması; kaynaştırma eğitimi öğrencileri için uygulanması gereken BEP hakkında yeteri kadar çalışmanın bulunmaması ve öğretmenlerin en çok sıkıntı çektikleri noktanın bu olması; aile okul işbirliğinin işletirilememesi; kaynaştırma öğrencisiyle ilgilenilirken diğerlerinin ihmal edilmesi; araç gereç imkânının yetersizliği; sınıf mevcutlarının kalabalık olması; kaynaştırma öğrencilerinin diğer öğrenciler tarafından benimsenmemesi şeklindedir (Sazak Pınar vd., 2013; Atıcı, 2014; Sadioğlu, 2012, 2013; Pamuk, 2016;Demir, 2015).

İlkokullarda kaynaştırma eğitimi uygulamalarının verimli olabilmesi açısından kaynaştırma eğitiminin hazırlık, uygulama ve değerlendirme basamaklarında yönetici, öğretmen ve veli görüşleri önemlidir. Literatüre bakıldığında kaynaştırma eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların genel olarak tek boyutla ilgilendiğini ve boyutlardan çoğunlukla sınıf öğretmeni üzerinde durulduğunu görmek mümkündür. Çalışmamızda ise kaynaştırma eğitimi sınıf öğretmeni, okul yöneticisi, kaynaştırma öğrencisi velisi ve normal öğrenci velisi olmak üzere 4 boyutuyla ele aldık. Bu yönüyle araştırmamızın alan yazına katkı sağlaması beklenmektedir.

1.1.Amaç

Bu çalışmanın amacı ilkokullarda kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin paydaş görüşlerinin belirlenmesidir. Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Kaynaştırma eğitimi uygulamalarından yararlanan öğrenci velilerinin, eğitim düzeyi dağılımı nedir?
- Sınıf öğretmenlerinin, kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- Sınıf öğretmenlerinin, kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?
- Okul yöneticilerinin, kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- Okul yöneticilerinin, kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?

- Kaynaştırma eğitimi uygulamalarından yararlanan öğrencilerin velilerinin, yaşadıkları sorunlar nelerdir?
- Kaynaştırma eğitimi uygulamalarından yararlanan öğrencilerin velilerinin, yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?
- Sınıftaki diğer öğrencilerin, kaynaştırma eğitimi uygulamalarından yararlanan öğrenciye olan yaklaşımları nedir?

2. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplaması ve verilerin analizine yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modeli benimsenerek çalışılmıştır. Tarama araştırması; bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalarıdır. (Büyükoztürk, 2015). Bu araştırma türünde bireylerin tutum, inanç ve düşüncelerini öğrenmek için anket doldurulur ya da görüşme yapılır. Tarama yönteminde genellikle araştırmacı örneklemden hareket ederek evren hakkında genellemeler yapabilir (Christensen, Johnson ve Turner, 2014).

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla seçilmiş olup; Ağrı ilinde görev yapıp sınıfında kaynaştırma öğrencisi olan 5 sınıf öğretmeni, yöneticilik yaptığı okulda kaynaştırma öğrencisi bulunan 5 idareci, 5 kaynaştırma öğrencisi velisi ve kaynaştırma öğrencisi ile aynı sınıfta eğitim gören öğrencisi bulunan 5 normal öğrenci velisi oluşturmaktadır. Çalışma grubumuz kolay ulaşılabilir örnekleme yoluyla oluşturulmuştur.

Çalışma grubundaki katılımcıların özellikleri aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1: Kaynaştırma Öğrenci Velilerinin Cinsiyet, Yaş, Eğitim Düzeyi ve Meslek Dağılımının Frekans ve Yüzde Değerleri

	Cinsiyet		Yaş			Eğitim Düzeyi			Meslek	
	Kadın	Erkek	25-30	30-40	40+	İlkokul	Ortaokul	Lise	Ev Hanımı	Serbest Meslek
f	4	1	1	3	1	1	1	3	4	1
%	80	20	20	60	20	20	20	60	80	20

Tablo 1'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan kaynaştırma öğrenci velilerinin % 80'ini kadın, %20'sini erkeklerden; çalışmaya katılan kaynaştırma öğrenci velilerinin % 60'ı 30 – 40 yaş, %20'si 25 – 30 yaş, %20'si 40 ve üzeri yaş aralığından oluşmaktadır. Çalışmaya katılan kaynaştırma öğrenci velilerinin % 60'ı

lise, %20'si ilkokul, %20'si ise ortaokul mezunu iken % 40'ı ev hanımı, %20'si ise serbest meslekle uğraşmaktadır.

Tablo 2: Kaynaştırma Öğrenci Kardeş Sayısı ve Cinsiyet

Kaynaştırma Öğrencisi	Kardeş Sayısı	Cinsiyet
1	-	-
2	2	E, K
3	2	E,K
4	1	K
5	2	E,K

Tablo 3: Okul Yöneticilerinin Cinsiyet, Kıdem ve Mezun Olunan Üniversiteye Göre Dağılımının Frekans ve Yüzde Değerleri

	Cinsiyet		Kıdem		Mezun Olunan Üniversite	
	Kadın	Erkek	10-15	15+	Atatürk Üniversitesi	İbrahim Çeçen Üniversitesi
f	1	4	1	4	4	1
%	20	80	20	80	80	20

Tablo 3'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan okul yöneticilerinin %80'i erkek, %20'si kadın; % 80'i 15 yıl ve üzeri, %20'si ise 10 – 15 yıl aralığında kıdeme sahiptir. Çalışmaya katılan okul yöneticilerinin çoğu Atatürk Üniversitesi mezunudur.

Tablo 4: Sınıfında Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Cinsiyet, Yaş, Kıdem ve Mezun Oldukları Üniversitelere Göre Dağılımının Frekans ve Yüzde Değerleri

	Cinsiyet		Yaş		Kıdem		Mezun Olunan Üniversite		
	Kadın	Erkek	22-25	26-30	1-5 yıl	6-10 yıl	İbrahim Çeçen Üniversitesi	Atatürk Üniversitesi	Sakarya Üniversitesi
f	3	2	2	3	4	1	3	1	1
%	60	40	40	60	80	20	60	20	20

Tablo 4'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan ve sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin % 60'ı kadın, %40'ı erkek; % 60'ı 25 – 30 yaş aralığındayken, % 40'ı 22 – 25 yaş aralığındadır. Çalışmaya katılan sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenlerinin % 80'i 1-5 yıl, % 20'si 6 – 10 yıl kıdeme sahipken çoğu İbrahim Çeçen Üniversitesi'nden mezun olmuştur.

Tablo 5: Normal Öğrenci Velilerinin Cinsiyet, Yaş, Eğitim Düzeyi ve Meslek Dağılımının Frekans ve Yüzde Değerleri

	Cinsiyet		Yaş		Eğitim Düzeyi		Meslek	
	Kadın	Erkek	30-40	40+	Lisans	Doktora	Sınıf Öğretmeni	Akademisyen
f	2	3	1	4	2	3	2	3
%	40	60	20	80	40	60	40	60

Tablo 10'da görüldüğü gibi çalışmaya katılan normal öğrenci velilerinin % 60'ı erkek, % 40'ı kadın; % 80'i 40 ve üzeri, %20'si 30 – 40 yaş aralığındadır. Çalışmaya katılan normal öğrenci velilerinin % 60'ı doktora, % 40'ı lisans mezunu iken % 60'ı akademisyen, % 40'ı sınıf öğretmenidir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri toplanırken çalışmanın amacı doğrultusunda alan yazından hareketle ve alanında uzman kişilerden görüş alınarak yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmıştır. Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formunda katılımcıların kişisel bilgilerine yönelik soruları ve açık uçlu soruları cevaplamaları istenmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde betimleyici istatistik kullanılmıştır. Betimleyici istatistikte amaç, verilerin betimlenip temel özelliklerinin açıklanmasıdır. Böylelikle verilerin temel özelliklerinin başkaları tarafından kolayca anlaşılması sağlanmış olur (Christensen, vd., 2014). Verilerin sunumunda ise frekans ve yüzde dağılımlarından faydalanılmıştır. Veriler ayrıntılı bir şekilde okunmuş katılımcıların ortak görüşleri doğrultusunda tablolar oluşturulmuştur. Tablolara ilişkin olarak yapılan yorumları desteklemek amacıyla alıntılara yer verilmiştir. Alıntılarda katılımcıları tanıtan kısaltmalara da yer verilmiştir. Alıntılarda kullanılan kısaltmalar kaynaştırma öğrencisi velisi (KV), yönetici (Y), sınıfta kaynaştırma öğrencisi bulunan sınıf öğretmenleri (Ö), kaynaştırma öğrencisi ile aynı sınıfta eğitim gören normal öğrenci velisi (V) olarak ifade edilmiştir.

2. Bulgular Ve Yorum

Bu bölümde çalışmada elde edilen bulguların frekans ve yüzde dağılımları tabloleştirilerek sunumu ve yorumlanmasına yer verilmiştir.

A. Kaynaştırma Öğrenci Velilerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tablo II: “Çocuğunuzun kaynaştırma eğitimine yönlendirilme süreci ile ilgili bilgi veriniz.” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Süreç Yönlendirmede Etkili Olanlar	f	%
Sınıf Öğretmeni	4	40

Rehber Öğretmen	2	20
RAM	2	20
Özel Eğitim Öğretmeni	1	10
Okul Yöneticileri	1	10
Toplam	10	100

Tablo 11'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan kaynaştırma öğrencisi velilerinin “Çocuğunuzun kaynaştırma eğitimine yönlendirilme süreci ile ilgili bilgi veriniz.” sorusuna verdikleri yanıtların % 40'ı “sınıf öğretmeni” , %20'si “rehber öğretmen” , %20'si “RAM” , %10'u “ özel eğitim öğretmeni” , %10'u “ okul yöneticileri” şeklindedir. KV 3 çocuğunun, sınıf öğretmenin yönlendirmesiyle; KV 2 özel eğitim öğretmeni ve RAM yetkilileri ile görüşerek çocuğunun kaynaştırma eğitimi almaya başladığını belirtmiştir.

Tablo 12: “Çocuğunuzun kaynaştırma eğitimi alması hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Alınan Eğitimle İlgili Görüşler	f	%
Mutluyum	5	83,3
Olması gerekiyordu	1	16,7
Toplam	6	100

28

Tablo 12'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan kaynaştırma öğrencisi velilerinin “Çocuğunuzun kaynaştırma eğitimi alması hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların % 83,3'ü “mutluyum” , % 16,7'si “Olması gerekiyordu.” şeklindedir. KV 5 çocuğunun kaynaştırma eğitim olarak hem sosyal hayatında hem de derslerinde daha başarılı olduğunu gördüğünden mutlu olduğunu; KV 2 çocuğunun normale en yakın hale gelmesi için bu eğitimin gerekli olduğunu; KV 4 çocuğunun topluma uyum sağlaması açısından faydalı olduğunu belirtmiştir.

Tablo 13 a: “ Sınıf öğretmeni ve okul ile iş birliği içinde misiniz?” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Okul ile İş Birliği Durumu	f	%
Evet	3	60
Önceden hayır ama şuan evet	1	20
Hayır	1	20
Toplam	5	100

Tablo 19 a'da görüldüğü gibi çalışmaya katılan kaynaştırma öğrenci velilerinin “ Sınıf öğretmeni ve okul ile iş birliği içinde misiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların % 60'ı “ Evet” , %20'si “Önceden hayır ama şu an evet” , % 20'si

“Hayır” şeklindedir. KV 1 sınıf öğretmeni ve okul ile iş birliği içinde olduğunu; KV 3 çocuğunun durumunu kabulleninceye kadar sınıf öğretmeni ile iş birliği yapmadığını; KV 5 ise sınıf öğretmeni ile iş birliği içinde olmadığını ve okula iki ayda bir ya da dönem başlarında gittiğini belirtmiştir.

Tablo 13 b: “Ne tür faaliyetler yapıyorsunuz?” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Yapılan Faaliyetler	f	
Hiçbir faaliyet yapmıyoruz.	4	KV1,KV3,KV4,KV5
Çocuğumu sınıf ortamında gözlemliyorum.	1	KV2
Toplam	5	

Tablo 19 b’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan kaynaştırma öğrenci velilerinin “Ne tür faaliyetler yapıyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların % 80’i “Hiçbir faaliyet yapmıyoruz.” , %20’si “Çocuğumu sınıf ortamında gözlemliyorum.” şeklindedir. KV 2 hiçbir faaliyet yapılmadığını yalnızca çocuğunu arkadaş ortamında izlediğini; KV 5 sürecin başında durumu inkâr ettiğini ve bu nedenle öğretmenle iletişim bile kurmadığını belirtmiştir.

Tablo 14: “Ne sıklıkla öğrencinizi ve sınıf öğretmenini okul ortamında ziyaret ediyorsunuz?” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Ziyaret Sıklığı	f	%
Her gün	4	80
İki ayda bir	1	20
Toplam	5	100

Tablo 14’te görüldüğü gibi çalışmaya katılan kaynaştırma öğrenci velilerinin “Ne sıklıkla öğrencinizi ve sınıf öğretmenini okul ortamında ziyaret ediyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların %80’i “Her gün” , %20’si ise “İki ayda bir” şeklindedir. KV 1 çocuğunu ve öğretmenini her gün okul çıkış saatinde ziyaret ettiğini; KV 2 her gününü okulda geçirdiğini; KV 5 ise iki ayda bir ziyaret ettiğini belirtmiştir.

Tablo 15: “Kaynaştırma eğitimi alan çocuğunuzun evde eğitim mi yoksa okulda eğitim mi almasını tercih edersiniz, neden?” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Görüşler	f	
Arkadaşlarıyla zaman geçirmeli	5	KV1, KV2, KV3, KV4, KV5
Sosyal beceriler kazanmalı	4	KV1, KV2, KV4, KV5
Çocukta öğretmen ve öğrenci kavramları oluşmalı	1	KV3
Toplam	10	

Çalışmaya katılan kaynaştırma öğrenci velilerinin tümü çocuklarının okulda eğitim almasının daha uygun olduğunu düşünmektedir. Tablo 15’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan kaynaştırma öğrenci velilerinin “Kaynaştırma eğitimi alan çocuğunuzun evde eğitim mi yoksa okulda eğitim mi almasını tercih edersiniz, neden?” sorusuna verdikleri yanıtların % 50’si “Arkadaşlarıyla zaman geçirmeli.” , % 40’ı “Sosyal beceriler kazanmalı.” , %10’u “Çocukta öğretmen ve öğrenci kavramları oluşmalı.” şeklindedir. KV 3 çocuğunda öğretmen – öğrenci algısının oluşması istediğini, bu nedenle okulda eğitimin daha uygun olduğunu; KV 4 çocuğunun öğretmen – öğrenci kavramlarını kazandığını ve sosyal hayatında daha başarılı olduğunu söyleyerek okulda eğitim almasının daha uygun olduğunu belirtmiştir.

Tablo 16: “ Kaynaştırma eğitimi alan çocuğunuzun toplumdaki sosyallik düzeyi hakkında bilgi veriniz.” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Sosyallik Düzeyi	f	%
Arkadaşlarıyla iyi anlaşır	4	28,56
İletişimde sorun yaşamaz.	3	21,42
Oyun kurar ve sürdürür.	3	21,42
Arkadaşlarıyla anlaşamaz.	1	7,14
İletişim kurmaz.	1	7,14
Oyun kurup sürdürmez.	1	7,14
Sosyal hayatta herhangi bir sorun yaşamaz.	1	7,14

30

Tablo 16’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan kaynaştırma öğrenci velilerinin “ Kaynaştırma eğitimi alan çocuğunuzun toplumdaki sosyallik düzeyi hakkında bilgi veriniz.” sorusuna verdikleri yanıtların %28,56’sı “Arkadaşlarıyla iyi anlaşır.” , % 21,42’si “İletişimde sorun yaşamaz.” , % 21,42’si “Oyun kurar ve sürdürür.” , %7,14’ü “Arkadaşlarıyla anlaşamaz.” , % 7,14’ü “İletişim kurmaz.” , % 7,14’ü “Oyun kurup sürdürmez.” , %7,14’ü “Sosyal hayatta herhangi bir sorun yaşamaz.” şeklindedir. KV 1 çocuğunun arkadaşlarıyla iyi anlaşmış ve oyun oynarken kurallara uyduğunu; KV 2 çocuğunun otizmli olması nedeniyle arkadaşlık kurmakta zorlandığını belirtmiştir.

Tablo 17: “Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında problemlerle karşılaşıyor musunuz, varsa karşılaştığınız problemler nelerdir?” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Karşılaşılan Problemler	f	%
Arkadaşları tarafından dışlanması	2	33,3
Uyum	1	16,6
Öğretmenle iletişim	1	16,6
Dikkat dağınıklığı	1	16,6
Herhangi bir problemle karşılaşmıyorum	1	16,6

Tablo 17’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan kaynaştırma öğrenci velilerinin “Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında problemlerle karşılaşıyor musunuz, varsa karşılaştığınız problemler nelerdir?” sorusuna verdikleri

yanıtların % 33,3'ü "arkadaşları tarafından dışlanması" , %16,6'sı "uyum" , %16,6'sı "öğretmenle iletişim" , % 16,6'sı " dikkat dağınıklığı" , % 16,6'sı "Herhangi bir problemle karşılaşmıyorum." şeklindedir. KV 5 çocuğunun arkadaşları tarafından dışlandığını; KV 1 çocuğunun öğrencilere uyum sağlamakta zorlandığını, KV 2 durumu düzeltip toparlayacak tek kişinin öğretmen olmasına rağmen, öğretmenlerle iletişim kurmakta bile zorlandığını belirtmiştir.

Tablo 18: " Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?" sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Çözüm Önerileri		%
Öğretmen çocuğu kabullenmeli.		37,5
Çocuğa uygun bir ortam hazırlanmalı.		25
Veli çocuğu kabullenmeli.		12,5
Çocuğa uygun bir eğitim verilmeli.		12,5
Öğretmen adayları kaynaştırma öğrencileriyle uygulama yapmalı.		12,5
Toplam		100

Tablo 18'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan kaynaştırma öğrenci velilerinin " Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri nelerdir?" sorusuna verdikleri yanıtların % 37,5'i "Öğretmen çocuğu kabullenmeli." , %25'i "Çocuğa uygun bir ortam hazırlanmalı." , %12,5'i "Veli çocuğu kabullenmeli." , % 12,5'i "Çocuğa uygun bir eğitim verilmeli." , % 12,5'i "Öğretmen adayları kaynaştırma öğrencileriyle uygulama yapmalı." şeklindedir. KV 2 öğretmenin çocuğu kabul etmesi durumunda her şeyin daha iyi olacağını ve çocuğa uygun eğitim ortamı hazırlanması gerektiğini; KV 3 çocuğunun dikkat süresinin kısa olması nedeniyle öğretmenin yaptırdığı etkinliklerde molalar vererek ilerlemesinin daha iyi olacağını belirtmiştir.

B. Yöneticilerin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tablo 19 a: "Kaynaştırma öğrencilerinin okullara verilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?" sorusuna verilen olumlu yanıtların frekans ve yüzde değerleri

Olumlu Düşünceler	f	%
Başarıma duygusunu tadar.	2	Y1, Y2
Öz güven duygusu gelişir.	2	Y2, Y4
Kendisi ve çevresiyle barışık olur.	2	Y3,Y5
Sosyal hayata uyum sağlar.	2	Y1,Y4
Yardımlaşma, takdir edilme, sorumluluk değerlerini kazanır.	1	Y2
Zihinsel gelişim gösterir.	1	Y5
Toplam	10	100

Tablo 19 a'da görüldüğü gibi çalışmaya katılan yöneticilerin "Kaynaştırma öğrencilerinin okullara verilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?" sorusuna verdikleri olumlu yanıtların % 20'si "Başarım duygusunu tadar." , % 20'si "Öz güven duygusu gelişir." , % 20'si "Kendisi ve çevresiyle barışık olur." , % 20'si "Sosyal hayata uyum sağlar." , % 10'u "Yardımlaşma, takdir edilme, sorumluluk değerlerini kazanır." , % 10'u "Zihinsel gelişim gösterir." şeklindedir. Y 1 kaynaştırma öğrencilerinin bu sayede başarı duygusunu tattıklarını ve mutlu olduklarını; Y 2 kaynaştırma öğrencilerinin kendilerine olan güvenlerinin arttığını, takdir edilme, işe yarama, sorumluluk gibi sosyal değerlerinin geliştiğini belirtmiştir.

Tablo 19 b : "Kaynaştırma öğrencilerinin okullara verilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?" sorusuna verilen olumsuz yanıtların frekans ve yüzde değerleri

Olumsuz Düşünceler	f	%
Sınıftaki öğrencilerin kabul durumu	2	20
Sınıflardaki fazla mevcut	2	20
Eğitim ortamının elverişsiz olması	1	10
Sabırsız öğretmen	1	10
Öğrencinin kendini yetersiz hissetmesi	1	10
Sınıf ortamına uyum sağlayamama	1	10
Yok	2	20

32

Tablo 19 b'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan yöneticilerin "Kaynaştırma öğrencilerinin okullara verilmesi hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?" sorusuna verdikleri olumsuz yanıtların % 20'si "Sınıftaki öğrencilerin kabul durumu" , % 20'si "Sınıflardaki fazla mevcut" , %10'u "Eğitim ortamının elverişsiz olması" , %10'u "Sabırsız öğretmen" , %10'u "Öğrencinin kendini yetersiz hissetmesi" , % 10'u "Sınıf ortamına uyum sağlayamama" , % 10'u ise "Yok" şeklindedir. Y 4 kaynaştırma öğrencisinin diğer öğrencilerin yaptıklarını yapamadıkları için kendilerini farklı görmelerine ve bu durumda kaynaştırma öğrencisinde üzüntüye neden olduğunu; Y 5 ise kalabalık sınıflarda öğretmenin yeterince kaynaştırma öğrencisine zaman ayıramadığını belirtmiştir.

Tablo 20: " Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında okulda yaşanan problemler nelerdir?" sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Yaşanan Problemler	f	%
Öğretmenin sağlıklı değerlendirme yapamaması	2	16,6
Uygun fiziksel ortam oluşturamama	2	16,6
Sınıf arkadaşları arasında kabul görmeme	2	16,6
Öğrencinin derse katılımını sağlayamama	1	8,33
Öğrenci için yapılan planın uygulanamaması	1	8,33
Öğrenciye yeterli zamanın ayrılamaması	1	8,33
Öğretmen - veli arasındaki iletişim yetersizliği	1	8,33
Sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu	1	8,33
Çevrenin bilinçsiz oluşu	1	8,33

Toplam	12	100
---------------	-----------	------------

Tablo 20’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan yöneticilerin “ Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında okulda yaşanan problemler nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtların % 16,6’sı “Öğretmenin sağlıklı değerlendirme yapamaması”, % 16,6’sı “Uygun fiziksel ortam oluşturamama” , % 16, 6’sı “Sınıf arkadaşları arasında kabul görmeme” , % 8,33’ü “Öğrencinin derse katılımını sağlayamama” , % 8,33’ü “Öğrenci için yapılan planın uygulanamaması” , % 8,33’ü “Öğrenciye yeterli zamanın ayrılamaması” , % 8,33’ü “Öğretmen - veli arasındaki iletişim yetersizliği” , % 8,33’ü “Sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu” , % 8,33’ü “ Çevrenin bilinçsiz oluşu” şeklindedir. Y 3 en büyük problemin uygun fiziki ortamın sağlanamaması olduğunu; Y 5 öğrenci, veli ve öğretmen arasında kabullenememe ile ilgili sorunlar yaşandığını belirtmiştir.

Tablo 21: “Kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara dağıtımında nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Öğrenci Dağıtımında İzlenen Yol	f	%
Aynı sınıfta birden fazla kaynaştırma öğrencisinin bulunmaması	3	42,85
Mevzuat esası	2	28,56
İstekli ve sabırlı öğretmen	1	14,28
Sınıf mevcudu	1	14,28
Toplam	7	100

Tablo 21’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan yöneticilerin “Kaynaştırma öğrencilerinin sınıflara dağıtımında nasıl bir yol izliyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların % 42,85’i “Aynı sınıfta birden fazla kaynaştırma öğrencisinin bulunmaması” , % 28,56’sı “Mevzuat esası” , % 14,28’i “İstekli ve sabırlı öğretmen” , % 14,28’i “Sınıf mevcudu” şeklindedir. Y 1 mevzuata uygun dağıtım yapıldığını ve özellikle sabırlı öğretmenlerin tercih edildiğini; Y 2 birden fazla kaynaştırma öğrencisinin aynı sınıfa denk gelmemesine dikkat ettiğini; Y 3 sınıf mevcudunu dikkate aldığını belirtmiştir.

Tablo 22: “ Kaynaştırma eğitimi öğrencisi ailelerinin okul ile olan iş birliği ne düzeydedir?” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Okul - Aile İş Birliği Düzeyi	f	%
Sınıf öğretmeni ile veli sürekli iletişim halindedir.	3	42,85
İstenen düzeyde değildir.	1	14,28
Veliler, rehber öğretmenle sürekli iletişim halindedir.	1	14,28
Gerektiğinde RAM’dan yardım alınmaktadır.	1	14,28
Velilerle sorunlar yaşanmaktadır.	1	14,28
Toplam	7	100

Tablo 22'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan yöneticilerin “ Kaynaştırma eğitimi öğrencisi ailelerinin okul ile olan iş birliği ne düzeydedir?” sorusuna verdikleri yanıtların % 42,85'i “Sınıf öğretmeni ile veli sürekli iletişim halindedir.” , % 14,28'i “İstenen düzeyde değildir.” , % 14,28'i “Veliler sürekli iletişim halindedir.” , % 14,28'i “ Gerektiğinde RAM'dan yardım alınmaktadır.” , % 14,28'i “Velilerle sorunlar yaşanmaktadır.” şeklindedir. Y 1 okul ile işbirliği içinde olan kaynaştırma eğitimi öğrenci aile sayısının çok az olduğunu; Y 2 ise ailelerle sürekli iletişim halinde olduğunu ve belirli aralıklarla rehber öğretmen ile görüşüklerini belirtmiştir.

Tablo 23: “ Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Çözüm Önerileri	f	%
Kaynaştırma öğrencisi iyi tanınmalı.	3	25
Aile eğitimlerine yer verilmeli.	3	25
Okul – veli işbirliği geliştirilmeli.	2	16,66
Öğretmen- öğrenci iletişimi iyi düzeyde olmalı.	2	16,66
Her okulda kaynaştırma sınıfları açılmalı.	2	16,66
Toplam	12	100

34

Tablo 23'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan yöneticilerin “ Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtların % 25'i “Kaynaştırma öğrencisi iyi tanınmalı.” , % 25'i “Aile eğitimlerine yer verilmeli.” , %16,66'sı “Okul – veli iş birliği geliştirilmeli.” , % 16,66'sı “Öğretmen – öğrenci iletişimi iyi düzeyde olmalı.” , % 16,66'sı “Her okulda kaynaştırma sınıfları açılmalı.” şeklindedir. Y 3 her okulda destek eğitim sınıfının olması gerektiğini; Y 5 rehber öğretmenin aile, öğretmen ve veli arasında iletişimin sağlanmasına yardımcı olması gerektiğini; Y 1 aile eğitimlerine önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

C. Sınıf Öğretmenlerinin Verileri

Tablo 24: “ Kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim aldınız mı? Kısaca bilgi veriniz.” Sorusuna verilen yanıtların frekans ve yüzde değerleri

Alınan Eğitim	f	%
Yeterli derecede eğitim almadım.	3	50,2
Meslek içinde öğrendim.	1	16,6
Özel eğitim Kursu'na katılarak 180 saatlik bir eğitim aldım.	1	16,6
Almadım.	1	16,6
Toplam	6	100

Tablo 24'de da görüldüğü gibi çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “Kaynaştırma eğitimi ile ilgili eğitim aldınız mı? Kısaca bilgi veriniz.” sorusuna verilen yanıtların % 50,2'si “Yeterli derecede eğitim almadım.” , % 16,6'sı “Meslek içinde öğrendim.” , % 16,6'sı “Özel Eğitim Kursu'na katılarak 180 saatlik bir eğitim aldım.” , % 16,6'sı “Almadım.” şeklindedir. Ö 1 yeterli derecede eğitim almadığını, Ö 2 lisans programında kaynaştırma eğitimi ile ilgili aldığı eğitimin yeterli olmadığını, Ö 4 ise Özel Eğitim Kursu ile 180 saatlik bir eğitim aldığını belirtmiştir.

Tablo 25 a : “Kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna verilen olumlu yanıtların frekans ve yüzde değerleri

Olumlu Düşünceler	f	%
Sosyalleşir.	3	30
Toplum kurallarını öğrenir.	2	20
Çocuğun ihtiyacına göre eğitim verilir.	2	20
Çocuğu kazanmak adına atılan önemli bir adımdır.	1	10
Kendini doğru ifade etmeyi öğrenir.	1	10
Yaşlıları ile aynı sınıfta olması kendini iyi hissetmesini sağlar.	1	10
Toplam	10	100

Tablo 25 a'da görüldüğü gibi çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “Kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri olumlu yanıtların % 30'u “Sosyalleşir.” ,% 20'si “Toplum kurallarını öğrenir.” , % 20'si “Çocuğun ihtiyacına göre eğitim verilir.” , %10'u “Yaşlıları ile aynı sınıfta olması kendini iyi hissetmesini sağlar.” , % 10'u “Kendini doğru ifade etmeyi öğrenir.” , % 10'u “Çocuğu kazanmak adına atılan önemli bir adımdır.” şeklindedir. Ö 3 çocuğun probleminin ne olduğunun öğrenildiği an çocuğun kazanıldığını ve ona uygun bir plan hazırlanarak eğitim verilmesinin, Ö 1 çocuğun sosyalleşmesinin, kendini doğru ifade etmeyi ve toplum kurallarını öğrenmesinin kaynaştırma eğitiminin olumlu yanı olduğunu belirtmiştir.

Tablo 25 b: “Kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna verilen olumsuz yanıtların frekans ve yüzde değerleri

Olumsuz Düşünceler	f	%
Öğrenciye ayrıca zaman ayırmak zor oluyor.	4	57,14
Sınıf mevcudunun kalabalık olması sorun yaratıyor.	1	14,28
Yok	1	14,28
Öğrenci arkadaşlarına yetişemediği için kendini mutsuz hissediyor.	1	14,28
Toplam	7	100

Tablo 25 b'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “Kaynaştırma eğitimi ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri olumsuz

yanıtların % 57,14'ü "Öğrenciye ayrıca zaman ayırmak zor oluyor." , % 14,28'i "Sınıf mevcudunun kalabalık olması sorun yaratıyor." , % 14,28'i "Öğrenci arkadaşlarına yetişemediği için kendini mutsuz hissediyor." , % 14,28'i "Yok." şeklindedir. Ö 1 ders işlerken kaynaştırma öğrencisine ayrıca zaman ayırmanın çok zor olduğunu; Ö 2 ise kaynaştırma öğrencisi için ayrı bir plan ve program hazırlamanın uzun zaman aldığını belirtmiştir.

Tablo 26: " Sınıfınızdaki diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencinize / öğrencilerinize yaklaşımı nasıl? Açıklayınız." Sorusuna verilen yanıtların frekans ve yüzde değerleri

Sınıftaki Öğrencilerin Kaynaştırma Öğrencisine Yaklaşımları	f	%
Önceleri dışlanıyordu.	2	25
Birbirlerine alıştıktan sonra ona yardımcı olmaya başladılar.	2	25
Herhangi bir sorunda kaynaştırma öğrencisi dışlanıyor.	1	12,5
İyi anlaşıyorlar.	1	12,5
Yardımsaver ve sevgi dolular.	1	12,5
Kaynaştırma öğrencisi ile ilgilenince öğrenciyi dışlıyorlar.	1	12,5
Toplam	8	100

36

Tablo 26'da görüldüğü gibi çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin " Sınıfınızdaki diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencinize / öğrencilerinize yaklaşımı nasıl? Açıklayınız." sorusuna verdikleri yanıtların % 25'i "Önceleri dışlanıyordu." , % 25'i "Birbirlerine alıştıktan sonra ona yardımcı olmaya başladılar." , % 12,5'i "Herhangi bir sorunda kaynaştırma öğrencisi dışlanıyor." , % 12,5'i "İyi anlaşıyorlar." , % 12,5'i "Yardımsaver ve sevgi dolular." , % 12,5'i "Kaynaştırma öğrencisi ile ilgilenince öğrenciyi dışlıyorlar." şeklindedir. Ö 2 genel olarak iyi anlaştıklarını ama aralarında herhangi bir anlaşmazlık çıktığında kaynaştırma öğrencisinin dışlandığını; Ö 5 kaynaştırma öğrencisi ile ilgilendiği zaman diğer öğrencilerin onu kışkırttığını ve buna bağlı olarak kaynaştırma öğrencisinin dışlandığını belirtmiştir.

Tablo 27: "Öğretim sürecinde kaynaştırma eğitimi öğrencisi için nasıl etkinliklerden yararlanıyorsunuz?" sorusuna verilen yanıtların frekans ve yüzde değerleri

Öğretimde Yararlanılan Etkinlikler	f	%
Somut varlıklardan yararlanıyorum.	1	14,28
Derse aktif katılımını sağlıyorum.	1	14,28
Öğrenciye özel materyal hazırlıyorum.	1	14,28
Görsellerden yararlanıyorum.	1	14,28
Raporuna uygun etkinlikler hazırlıyorum.	1	14,28
İnternette araştırma yaparak etkinlik hazırlıyorum.	1	14,28
Diğer öğretmen arkadaşlarımdan fikirlerinden yararlanıyorum.	1	14,28
Toplam	7	100

Tablo 27’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “Öğretim sürecinde kaynaştırma eğitimi öğrencisi için nasıl etkinliklerden yararlanıyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların % 14,28’i “Somut varlıklardan yararlanıyorum.” , % 14,28’i “Derse aktif katılımı sağlıyorum.” , % 14,28’i “Öğrenciye özel materyal hazırlıyorum.” , % 14,28’i “Görsellerden yararlanıyorum.” , % 14,28’i “Raporuna uygun etkinlikler hazırlıyorum.” , % 14,28’i “İnternetten araştırmalar yaparak etkinlik hazırlıyorum.” , % 14,28’i “Diğer öğretmen arkadaşlarımdan fikirlerinden yararlanıyorum.” şeklindedir. Ö 5 kaynaştırma öğrencisinin kas ve zihinsel gelişimine uygun, daha çok görsel ve ilgi alanlarını kapsayan etkinliklerden yararlandığını belirtmiştir.

Tablo 28: “ Kaynaştırma eğitimi sırasında aile ile iletişim kurdunuz mu? Aile çocuğun durumunu nasıl karşılamaktadır?” sorusuna verilen yanıtların frekans ve yüzde değerleri

Aile İle İletişim Durumu	f	%
Sürekli iletişim halindeyiz.	3	25
Çocuğunun durumunu kabullenmekte zorlanmaktadır.	3	25
Arkadaşlarıyla aynı seviyede olmasını istemektedir.	2	16,66
Aile ile iletişim kurmakta zorlanıyorum.	1	8,33
Arkadaşlarıyla aynı seviyede olmadığı için üzgün ve mutsuzlar.	1	8,33
Çocuğunun durumunu kabullenmiştir.	1	8,33
Ailelerin eğitim ve desteğe ihtiyacı vardır.	1	8,33
Toplam	12	100

Tablo 28’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “ Kaynaştırma eğitimi sırasında aile ile iletişim kurdunuz mu? Aile çocuğun durumunu nasıl karşılamaktadır?” sorusuna verdikleri yanıtların % 25’i “Sürekli iletişim halindeyiz.” , % 25’i “Çocuğunun durumunu kabullenmekte zorlanmaktadır.” , % 16,66’sı “Arkadaşlarıyla aynı seviyede olmasını istemektedir.” , % 8,33’ü “Aile ile iletişim kurmakta zorlanıyorum.” , % 8,33’ü “Arkadaşlarıyla aynı seviyede olmadığı için üzgün ve mutsuzlar.” , % 8,33’ü “Çocuğunun durumunu kabullenmiştir.” , % 8,33’ü “Ailelerin eğitim ve desteğe ihtiyacı vardır.” şeklindedir. Ö 3 ailenin durumu kabullenmekte zorlandığını ve bu nedenle eğitilmesi gerektiğini; Ö 1 aile ile sürekli iletişim halinde olduğunu ve çocuklarının diğer öğrencilerle aynı seviyede olmasını istediklerini belirtmiştir.

Tablo 29: “ Sınıfınızda kaynaştırma öğrencisi kaynaklı problemlerinizi nelerdir?” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Kaynaştırma Öğrencisi Kaynaklı Sorunlar	f	%
Sınıf yönetimi	2	33,3
Sınıf kuralları	1	16,6
Öğrencilere eşit zaman ayıramamak	1	16,6
Öğrenciler arasında oluşan kıskançlık duygusu	1	16,6
Dışlanma	1	16,6

Toplam	6	100
---------------	----------	------------

Tablo 29'da görüldüğü gibi çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “Sınıfınızda kaynaştırma öğrencisi kaynaklı problemlerinizi nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtların % 33,3’ü “sınıf yönetimi” , %16,6’sı “sınıf kuralları” , %16,6’sı “öğrencilere eşit zaman ayıramamak” , % 16,6’sı “öğrenciler arasında kıskançlık duygusu” , % 16,6’sı “dışlanma” şeklindedir. Ö 4 kaynaştırma öğrencisi ile ayrıca ilgilenmenin çok fazla zaman aldığını; Ö 2 sınıf yönetimi konusunda zorlandığını; Ö 1 ise sınıf kuralları konusunda zorlandığını ve öğrencinin dikkat çekmek için garip sesler çıkardığını bunun da diğer öğrencilerin dikkatini dağıttığını belirtmiştir.

Tablo 30: “ Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Çözüm Önerileri	f	%
Destek eğitim odası aktif bir şekilde kullanılmalı.	2	28,56
Rehber öğretmen, sınıf öğretmenine ve öğrenci velisine yardımcı olmalı.	2	28,56
Rehber öğretmen, kaynaştırma öğrencisine yardımcı olmalı.	1	14,28
Yarı zamanlı eğitim olmalı.	1	14,28
Evde eğitim imkanından yararlanılmalı.	1	14,28
Toplam	7	100

Tablo 30'da görüldüğü gibi çalışmaya katılan sınıf öğretmenlerinin “ Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri yanıtların % 28,56’sı “Destek eğitim odası aktif bir şekilde kullanılmalı.” , % 28,56’sı “Rehber öğretmen, sınıf öğretmenine ve öğrenci velisine yardımcı olmalı.” , % 14,28’i “Yarı zamanlı eğitim olmalı.” , % 14,28’i “Evde eğitim imkanından yararlanılmalı.” , % 14,28’i “Rehber öğretmen, kaynaştırma öğrencisine yardımcı olmalı.” şeklindedir. Ö 1 kaynaştırma eğitiminin yarı zamanlı olması gerektiğini; Ö 2 kaynaştırma öğrencilerinin ayrı bir sınıfta yani destek eğitim odasında eğitim alması gerektiğini; Ö 5 ise rehber öğretmenin, kaynaştırma öğrencisi velisi ve sınıf öğretmenine yardımcı olması gerektiğini belirtmiştir.

D. Normal Öğrenci Velilerinin Görüşlerine İlişkin Bulgular

Tablo 31: “ Kaynaştırma eğitimi ile ilgili herhangi bir bilginiz var mı? Varsa nereden edindiniz?” sorusunun yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

	f	%
Lisans programında kaynaştırma eğitimi ile ilgili ders aldım.	5	62,5
Uygulama yapılan okullardan bilgi edindim.	1	12,5
Seminer, çalıştay, konferans gibi yapılan çalışmalardan bilgi edindim.	1	12,5
Akademik kitaplardan bilgi edindim.	1	12,5
Toplam	8	100

Tablo 31’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan normal öğrenci velilerinin “Kaynaştırma eğitimi ile ilgili herhangi bir bilginiz var mı? Varsa nereden edindiniz?” sorusuna verdikleri yanıtların % 62,5’i “Lisans programında kaynaştırma eğitimi ile ilgili ders aldım.” , %12,5’i “Uygulama yapılan okullardan bilgi edindim.” , % 12,5’i “Seminer, çalıştay, konferans gibi yapılan çalışmalardan bilgi edindim.” , % 12,5’i “Akademik kitaplardan bilgi edindim.” şeklindedir. V 1 lisans programında kaynaştırma eğitimi ile ilgili ders aldığını, V 3 akademik kitaplardan bilgi edindiğini, V 2 ise uygulama yapan okullar ile yapılan seminer, konferans, çalıştay gibi çalışmalardan bilgi edindiğini belirtmiştir.

Tablo 32 a: “Çocuğunuzun aynı sınıfta kaynaştırma öğrencisi ile beraber eğitim alması ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusunun olumlu yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

Birlikte yaşamayı öğrenirler.	2	28,56
Sosyalleşme süreci daha başarılı olur.	2	28,56
Yok	2	28,56
Birbirlerine saygı duyarlar.	1	14,28
Toplam	7	100

Tablo 32 a’da görüldüğü gibi çalışmaya katılan normal öğrenci velilerinin “Çocuğunuzun aynı sınıfta kaynaştırma öğrencisi ile beraber eğitim alması ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri olumlu yanıtların % 28,56’sı “Birlikte yaşamayı öğrenirler.” , % 28,56’sı “Sosyalleşme süreci daha başarılı olur.” , % 28,56’sı “Yok.” , % 14,28’i “Birbirlerine saygı duyarlar.” şeklindedir. V 5 kaynaştırma öğrencisi ile çocuğunun aynı sınıfta eğitim görmesini istemezken V 4 çocukların akran eğitimi sayesinde daha iyi öğrendiklerini, bu durumun da kaynaştırma öğrencisinin sosyalleşmesinde olumlu etki yaratacağını belirtmiştir.

Tablo 32 b: “Çocuğunuzun aynı sınıfta kaynaştırma öğrencisi ile beraber eğitim alması ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusunun olumsuz yanıtlarının frekans ve yüzde değerleri

	f	%
Öğrenciler birbirlerinden olumsuz etkilenebilirler.	2	28,56
Kalabalık sınıflarda kaynaştırma eğitimi alan öğrenci için zor olabilir.	2	28,56
Öğrenciler arasında sorunlar yaşanabilir.	1	14,28
Kaynaştırma öğrencisine yeterli zaman ayrılmayabilir.	1	14,28
Kaynaştırma öğrencileri için ayrı bir sınıf açılmalı.	1	14,28
Toplam	7	100

Tablo 32 b’de görüldüğü gibi çalışmaya katılan normal öğrenci velilerinin “Çocuğunuzun aynı sınıfta kaynaştırma öğrencisi ile beraber eğitim alması ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusuna verdikleri olumsuz yanıtların % 28,56’sı “Öğrenciler birbirinden olumsuz etkilenebilir.” , % 28,56’sı “Kalabalık sınıflarda

kaynaştırma eğitimi alan öğrenci için zor olabilir.” , % 14,28’i “Kaynaştırma öğrencileri için ayrı bir sınıf açılmalı.” , % 14,28’i “Öğrenciler arasında sorunlar yaşanabilir.” , % 14,28’i “Kaynaştırma öğrencisine yeterli zaman ayrılmayabilir.” şeklindedir. V 1 kaynaştırma öğrencisi için ayrı bir sınıf açılması gerektiğini; V 2 kaynaştırma öğrencisi ile normal öğrencilerin birbirinden olumsuz etkilendiğini; V 5 ise kaynaştırma öğrencisine yeterli zamanın ayrılmadığını belirtmiştir.

3. Tartışma Ve Sonuç

Yapılan araştırma sonucuna göre çalışmaya katılan kaynaştırma öğrenci velileri, sürece yönlendirmede etkili olanların öncelikle sınıf öğretmeni olduğunu; sonrasında ise okul rehber öğretmeni ve rehberlik araştırma merkezinin süreç yönlendirme ve yönetmede etkili olduğunu belirtmiştir. Kaynaştırma öğrenci velileri, çocuklarının kaynaştırma eğitimi almaları hakkında olumlu görüşlere sahip olup mutlu olduklarını; sınıf öğretmeni ve okul ile işbirliği içerisinde olduklarını belirtmişlerdir. Taşdemir ve Özbesler (2017) tarafından yapılan çalışmada da öğretmen ve okul ile işbirliğinin önemi üzerinde durulmuştur. Veliler sınıf öğretmeni veya okulla herhangi bir faaliyette bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Çalışmaya katılan kaynaştırma öğrenci velilerinin çoğu öğrencisini ve sınıf öğretmenini her gün okul ortamında ziyaret ettiğini belirtmişlerdir. Arkadaşlarıyla zaman geçirmeleri, sosyal beceriler kazanmaları ve özellikle öğretmen- öğrenci kavramlarının oluşması açısından öğrencilerinin okulda eğitim almalarını daha uygun gördüklerini söylemişlerdir. Kaynaştırma eğitimi alan öğrencilerinin arkadaşlarıyla iyi anlaştıklarını, iletişimde sorun yaşamadıklarını, oyun kurup kurulan oyunu sürdürebildiklerini dile getirmişlerdir.

Kaynaştırma öğrenci velileri daha çok çocuklarının arkadaşları tarafından dışlanması, okula ve sınıf ortamına uyum sağlamakta zorlanması ve sınıf öğretmeniyle iletişim ile ilgili sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Dağlı ve Öznacar’ın (2015) çalışmasında da sınıfların kaynaştırma öğrencileri için düzen açısından uygun olmadığı, normal sınıf öğrencilerinin kaynaştırma öğrencilerine yaklaşımında problemler olduğu üzerinde durulmuştur.

Yapılan araştırma sonucuna göre çalışmaya katılan yöneticiler kaynaştırma öğrencilerinin okullarında bulunması ile ilgili genel olarak olumlu görüşlere sahiptir. Kaynaştırma öğrencisinin normal okullarda ve normal arkadaşlarıyla eğitim öğretim görmesinin çocuğa başarıya duygusunu tattıracağını, çocuğun öz güven duygusunu geliştireceğini ve kendisiyle ve çevresiyle barışık olacağını bu şekilde de sosyal hayata uyum sağlayacağını belirtmişlerdir.

Kalabalık sınıf mevcutları, sınıftaki diğer öğrencilerin kaynaştırma öğrencisini kabul etmeme durumu ve öğretmenin sağlıklı değerlendirme yapamaması okulda yaşanan kaynaştırma eğitimi ile ilgili sorunların başında gelmektedir.

Çalışmaya katılan yöneticiler kaynaştırma öğrencilerini sınıflara dağıtırken aynı sınıfta birden fazla kaynaştırma öğrencisinin bulunmamasına, sınıf

mevcuduna, öğretmenin istekli ve sabırlı oluşuna dikkat ederek mevzuat esaslı bir dağılım yaptıklarını belirtmektedirler. Yılmaz Bolat ve Ata (2017)'nin çalışmasına göre idareciler kaynaştırma eğitimi uygulamalarını yararlı görmeye birlikte bazı uygulamaların amacına hizmet etmediğini; kaynaştırma eğitimi alan çocukları sınıflara yerleştirirken en çok sınıf mevcudunu dikkate aldıklarını bununla birlikte en çok karşılaşılan problemin sınıfların kalabalıklığı olduğunu belirtmiştir. Veli ile sınıf öğretmenin iletişim halinde olduğunu belirten yöneticiler, bunun yeterli düzeyde olmadığını vurgu yapmışlardır.

Çalışmaya katılan sınıf öğretmenleri kaynaştırma eğitimi ile ilgili yeterli düzeyde eğitim almadıklarını, sosyal beceri öğretimine yönelik bilgilerinin yetersiz olduğunu, kaynaştırma eğitiminin ne olduğu meslek içinde öğrendiklerini belirtmişlerdir. Sucuoğlu (2004), Vuran ve Çolak (2007), Bilen (2007), Önder (2007), Vural (2008) ve Balo (2015), araştırmalarında öğretmenlerin büyük bölümünün kaynaştırma eğitimi uygulamalarına ilişkin yeterli bir eğitim almadıkları sonucuna ulaşmıştır. Sınıf öğretmenleri kaynaştırma eğitiminin sosyalleşmeyi sağlamak, kendini ifade etmeye yardımcı olmak, yaşlıları ile aynı sınıfta olmanın çocuğa kendini iyi hissettirmek gibi olumlu yanlarının dışında kaynaştırma öğrencisine yeterli zaman ayıramamak, sınıf mevcutlarının kalabalık olması, kaynaştırma öğrencisinin arkadaşlarına yetişemediği için kendini mutsuz hissetmesi gibi olumsuz yanlarının da olduğunu belirtmişlerdir. Bilen' in (2007), araştırmasında da öğretmenlerin büyük çoğunluğu sınıf mevcudunun kaynaştırma uygulaması için uygun olmadığını vurgulamışlardır. Akkoyun (2007) okul yöneticileri ve rehber öğretmenlerin sınıf mevcutlarının fazlalığını sorun olarak gördüğünü belirtmişlerdir. Yiğen (2008) sınıf mevcutlarının kalabalık olmasının sınıf öğretmenin kaynaştırma öğrencisine zaman ayırmasını, kaynaştırma öğrencisinin gereksinim duyduğu daha fazla ilgi ve desteği almasını engellediğini belirtmiştir. Güldü (2010) de sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitime yönelik fikirlerini belirlemeye yönelik araştırmasında, öğretmenlerin sınıf fiziki şartlarının ve mevcutlarının kaynaştırma eğitimi için uygun bulmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Çalışmaya katılan sınıf öğretmenleri kaynaştırma öğrencilerinin sınıfa uyum sağlayınca kadar arkadaşları tarafından dışlandığını fakat uyum sağladıktan sonra normal öğrencilerin kaynaştırma öğrencisine yardımcı olmaya çalıştığını belirtmiştir.

Sınıf öğretmenleri kaynaştırma öğrencileri için öğretimde daha çok somut varlıklardan, görsellerden, öğrenciye özel materyallerden yararlandıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin derse aktif katılımını sağladıklarını, derse hazırlık yaparken teknolojiden yararlandıklarını ve diğer öğretmen arkadaşlarından destek aldıklarını ifade etmişlerdir.

Aile ile sürekli iletişim halinde olan sınıf öğretmenleri daha çok ailelerin çocukların durumunu kabullenmekte zorlandıklarını, çocuklarının diğer normal çocuklarla aynı seviyede olmasını istediklerini; bu durumun da kaynaştırma

öğrencisinin arkadaşlarıyla aynı seviyede olamadığı için kendisini yetersiz ve mutsuz hissetmelerine yol açtığını belirtmişlerdir.

Çalışmaya katılan sınıf öğretmenleri sınıf yönetimi ve kuralları, öğrencilere eşit zaman ayıramamak, öğrenciler arasında kıskançlık duygusu oluşması ve buna bağlı olarak ortaya çıkan dışlanma konusunda sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Saraç ve Çolak'ın (2012) araştırmasında da, öğretmenlerin kaynaştırma öğrencilerinin problem davranışlarından kaynaklanan sıkıntılar yaşadığı belirtilmiştir. Araştırmada sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi süreci ilgili öğrenciden ve öğretmenden kaynaklanan pek çok sorun yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Literatürde de (Anılan ve Kayacan, 2015; Çankaya ve Korkmaz, 2012; Sadioğlu, Bilgin, Batu ve Oksal, 2013) kaynaştırma eğitimi sürecinde yaşanan sorunlar önemli olarak görülmektedir.

Çalışmaya katılan normal öğrenci velileri kaynaştırma eğitimi ile ilgili lisans programında ders gördüğünü belirterek; kaynaştırma öğrencisi ile normal öğrencinin bir aradabulunmasının sosyalleşme sürecini hızlandırdığı ve bir arada yaşamayı öğrettiği kanaatindedir. Bununla birlikte normal öğrenci velileri kaynaştırma öğrencileri için sınıf mevcudu az olan sınıfların uygun olduğu hatta mümkünse bu öğrenciler için ayrı bir sınıf açılması görüşündedirler. Kaynaştırma öğrencisine yeterli zaman ayıramaması, öğrencilerin birbirinden olumsuz etkilenme durumu ve buna bağlı olarak aralarında sorun yaşanabilmesi kaynaştırma eğitiminin olumsuz yanlarındandır.

Karşılaşılan problemlerin giderilmesi ve kaynaştırma eğitiminin daha başarılı bir sürece dönüşebilmesi için aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

- *Aile eğitimlerine yeterince yer verilmeli ve aile, eğitimlere etkin bir şekilde katılmalı.
 - *Aile, okul ve değerlendirme ekipleri dayanışma içinde olmalı.
 - *Kaynaştırma öğrencisi iyi tanınmalı ve ona uygun bir bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlanmalı.
 - *Aile ile sınıf öğretmeni iletişim halinde olmalı. Gerekğinde okul rehber öğretmeni ile görüşülmeli.
- Kaynaştırma eğitimi uygulamalarında yaşanan olumsuzluklara yönelik aşağıdaki çözüm önerilerinde bulunulabilir:
- *Aile eğitimlerine yeterince yer verilmeli ve aile, eğitimlere etkin bir şekilde katılmalı.
 - * Aile, okul ve değerlendirme ekipleri dayanışma içinde olmalı.
 - * Kaynaştırma öğrencisi iyi tanınmalı ve ona uygun bir bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlanmalı.
 - * Aile ile sınıf öğretmeni iletişim halinde olmalı. Gerekğinde okul rehber öğretmeni ile görüşülmeli.

Kaynakça

- Akkoyun, Ayşe K. (2007). Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüğü personelinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Anılan, H. ve Kayacan, G. (2015). Sınıf öğretmenlerinin gözüyle kaynaştırma eğitimi gerçeği. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (21-23 Mayıs 2015) Özel Sayısı, 74-90.
- Atıcı, R. (2014). Kaynaştırma öğrencilerinin okul hayatında yaşadığı zorluklar. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkis or Turcic, Volume 9/5*, Spring, P.: 279-291.
- Balo, E. D. (2015). "İlkokullarda Kaynaştırma Eğitimi Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri". Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Elazığ, Türkiye
- Batu, S., Kırcaali-İftar, G. ve Uzuner, Y. (2004). Özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırıldığı bir kız meslek lisesindeki öğretmenlerin kaynaştırmaya ilişkin görüş ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5, 33 50.
- Bilen, E. (2007). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma uygulamalarında karşılaştıkları sorunlarla ilgili görüşleri ve çözüm önerileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Cankaya, Ö. (2010). İlköğretim 1. kademedeki kaynaştırma eğitimi uygulamalarının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. Yüksek Lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Christensen, L. B., Johnson, B., and Turner, L. A. (2015). *Araştırma yöntemleri: Desen ve analiz*. Ankara: Anı Yay.
- Çankaya, Ö. ve Korkmaz, İ. (2012). İlköğretim 1. kademedeki kaynaştırma eğitimi uygulamalarının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), 1-16.
- Dağlı, G., Özncar, B. (2015). An evaluation on mainstreaming practices of primary schools according to the views of school administrators, teachers, and parents. *Educational Sciences: Theory & Practice * 2015 October * 15(5)*.
- Demir, C. (2015). Kaynaştırma eğitiminin uygulanmasında karşılaşılan sorunların değerlendirilmesine yönelik nitel bir çalışma. Yüksek Lisans Tezi, Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

- Gök (2013), Kaynaştırma eğitimi öğrencisi bulunan ilkokul sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları zorluklar ve bu zorluklarla başa çıkma yöntemleri. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Gül, S. O., Vuran, S. (2015). Normal sınıflara devam eden özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırma uygulamasına ilişkin görüşleri ve karşılaştıkları sorunlar. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 40, 169-195.
- Güldü, B. (2010). "Sivas İli Örneği'nde Kaynaştırma Eğitimi". Yüksek Lisans Tezi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Kara, Z. (2016). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimi öğrencilerine yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- MEB. (2006). https://orgm.meb.gov.tr/.../10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeligi adresinden erişildi.
- Önder, M. (2007). Sınıf öğretmenlerinin zihin engelli kaynaştırma öğrencileri için sınıf içinde yaptıkları öğretimsel uygulamaların belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Pamuk, Y. (2016). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırma eğitimine ilişkin görüşleri. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sadioğlu, Ö., Bilgin, A., Batu, S. ve Oksal, A. (2015). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin sorunları, beklentileri ve önerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1743-1765.
- Sadioğlu, Ö., Batu, E. S. ve Bilgin, A. (2012). Sınıf öğretmenlerinin özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırılmasına ilişkin görüşleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(2), S.: 399-432.
- Sadioğlu, Ö., Batu, E. S., Bilgin, A., Oksal, A. (2013). Sınıf öğretmenlerinin kaynaştırmaya ilişkin sorunları, beklentileri ve önerileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*.
- Saraç, T., Çolak, A. (2012). Kaynaştırma uygulamaları sürecinde ilköğretim sınıf öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlarına ilişkin görüş ve önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8 (1).
- Sazak Pınar, E. , Sucuoğlu, B. ve Çıkrıkçı Demirtaşlı, N. (2013). Sınıfında özel gereksinimli öğrenci bulunan öğretmenlerin sosyal beceri öğretimine ilişkin bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi (Education and Science)*, Cilt 38, Sayı 168
- Sucuoğlu, B. (2004). Türkiye'de kaynaştırma uygulamaları: Yayınlar/araştırmalar 1980-2005 [Mainstreaming Applications in Turkey: Publications / Studies-1980-2005]. *Special Education Journal of Ankara University Faculty of Educational Sciences*, 5(2),

- Sucuoğlu, B., Tekin İftar E., Kırcaali İftar, G., Bakkaloğlu, H., Kaner, S. (2009). Zihin zel Gereksinimliler Ve Eğitimleri. Ankara: Kök Yayınları
- Taşdemir, H., zbesler C. (2017). Kaynaştırma eğitimine devam eden çocukların karşılaştıkları sorunların okul ortamında sosyal hizmet uygulamaları perspektifinde değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt:10, Sayı: 49*
- Tuzcuoğlu, N. (2007). Eğitim Bilimine Giriş (1. Baskı). (Ed.: Ayla Oktay). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Vural, Murat (2008). Kaynaştırma sınıfı ğretmenlerinin öğretimin uyarlamasına ilişkin yaptıkları çalışmaların betimlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Vuran, S.,& olak, A. (2007). İlköğretim kaynaştırma sınıfı ğretmenlerinin kaynaştırmaya ve sosyal beceri öğretimine ilişkin görüşleri. 17. Ulusal zel Eğitim Kongresi'nde sunulan bildiri. eşme, İzmir.
- Yılmaz Bolat, E., Ata, N. (2017). Kaynaştırma eğitimi uygulamaları hakkında okul yöneticilerinin görüşleri. *Sosyal Bilimler Dergisi Cilt 7 Sayı 14*.
- Yigen, Sibel (2008). ocuğu ilköğretim kademesinde kaynaştırma uygulamalarına devam eden anne-babaların kaynaştırmaya ilişkin görüş ve beklentileri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Yorulmaz (2015). Kaynaştırma eğitimi veren ilkokul ve ortaokul ğretmenlerinin kaynaştırma eğitiminde karşılaştığı problemler Batman il rneği. Yüksek Lisans Tezi, Zirve Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep.

